

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “สปปุริสธมม — ธรรมของสัตบุรุษ”

สปปุริสธมม อ่านตามภาษาบาลีว่า สับ - ปุ - ริ - สะ - ดำ - มะ มาจากคำว่า สปปุริส (สัตบุรุษ, บุคคลผู้สงบ, สัปปุรุษ) กับคำว่า ธมม (ธรรม, สิ่งที่มีจริง) รวมกันเป็น สปปุริสธมม เขียนเป็นไทยได้ว่า สัปปุริสธรรม แปลว่า ธรรมของสัตบุรุษซึ่งเป็นบุคคลผู้สงบ หรือ ธรรมที่ทำให้ถึงความเป็นบุคคลผู้สงบ บุคคลผู้สงบในที่นี้ ไม่ได้เกี่ยวกับสถานที่ แต่หมายถึงผู้ที่อบรมเจริญปัญญาจนสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น สงบจากกิเลสที่ดับได้แล้ว แต่ก็ยังมีความหมายที่แสดงถึงความสงบในชีวิตประจำวันด้วย ซึ่งหมายถึงสภาพธรรมที่ดีงาม ได้แก่ ขณะที่กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไป โดยที่ในขณะที่นั้นก็สงบจากอกุศล เป็นคนดีในขณะที่กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไป ดังนั้น การจะเป็นผู้สงบได้จึงต้องประกอบด้วยธรรมฝ่ายดีนั่นเอง

ข้อความในธัมมปัทมสูตร อรรคถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท แสดงถึงความเป็นจริงของบุคคลผู้สงบไว้ดังนี้

“ชื่อว่า ผู้มีกายสงบแล้ว เพราะความไม่มีกายทุจริตทั้งหลาย มีปาณาติบาต เป็นต้น, ชื่อว่า ผู้มีวาจาสงบแล้ว เพราะความไม่มีวาจาทุจริตทั้งหลาย มีมุสาวาท เป็นต้น, ชื่อว่า ผู้มีใจสงบแล้ว เพราะความไม่มีมโนทุจริตทั้งหลาย มีอภิชฌา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่น) เป็นต้น”

ข้อความในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต พระสูตรที่ไม่สงเคราะห์เข้าในวรรค แสดงความเป็นจริงไว้ว่าสัตบุรุษเป็นผู้ประกอบด้วยธรรมฝ่ายดีประการต่างๆ ดังนี้

“สัตบุรุษเป็นผู้มีศรัทธา ๑ มีhiri ๑ มีโอตตปปะ ๑ เป็นพหูสูต (สดับตรับฟังพระธรรมมาก) ๑ ปราภว ความเพียร ๑ มีสติ ๑ มีปัญญา ๑”

สัปปุรุษหรือสัตบุรุษ หมายถึง บุคคลผู้สงบ กล่าวคือ สงบจากกิเลส สามารถดับกิเลสได้จึงสงบจากกิเลส เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลสที่ดับได้แล้ว จะเห็นได้ว่าพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงทั้งหมด นำไปสู่การที่จะดับกิเลสให้ถึงความเป็นผู้สงบ เพราะกิเลสทั้งหลาย ไม่สงบ อย่างเช่น โลภะ ความติดข้องต้องการเป็นสภาพธรรมที่ไม่สงบ แต่ว่าบางคนชอบนั่งคนเดียว ชอบอยู่คนเดียว ขณะนั้นไม่สงบเพราะขณะนั้นเป็นโลภะ นี่คือความจริง จะต้องอาศัยพระธรรมเท่านั้นจึงจะรู้ได้จริงๆ ว่าไม่ใช่เราคิดเอาเองว่าเราอยู่คนเดียววันนี้ไม่มีใครมารบกวนเลยหรือว่าออกไปป่า นั่งอยู่ได้ต้นไม้มาก็คิดว่าสงบ ซึ่งความจริงไม่ใช่ความสงบเลย แม้แต่น้อย เพราะว่าถ้าสงบต้องสงบจากอกุศล ไม่ใช่ว่าการอยู่คนเดียว ขณะที่ไม่สงบนั้น ย่อมมีในขณะที่อกุศลเกิดขึ้น โทสะเกิดขึ้น ก็ไม่สงบ ทำให้จิตใจเดือดร้อนเร่าร้อน ความตระหนี่ ความริษยา เกิดขึ้น ไม่สงบ กล่าวโดยประมวลแล้ว คือ อกุศลเกิดเมื่อใด ไม่สงบเมื่อนั้น

ชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งเต็มไปด้วยกิเลสทั้งหลายทั้งปวง มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ย่อมไม่สงบเพราะมีอกุศลธรรมเกิดขึ้นครอบงำลุ่มลุ่มไม่ปล่อยให้เป็นกุศล เพราะตามความเป็นจริงแล้วขณะที่กุศลไม่เกิด ก็เป็นโอกาสที่อกุศลจะเกิดขึ้นเป็นไป ขณะที่จิตเป็นอกุศล ขณะนั้นย่อมไม่สงบ ไม่นำมาซึ่งประโยชน์ใดๆ เลยแม้แต่น้อย ตรงกันข้าม ขณะที่อกุศลธรรมเกิดขึ้น ขณะนั้นสงบจากอกุศล เช่น ขณะที่ฟังพระธรรมเข้าใจ จิตเป็นกุศลมีปัญหาเกิดร่วมด้วย ขณะนั้นก็สงบจากความรู้ เพราะปัญหาเกิดขึ้นแทนอกุศล ขณะที่มีความเป็นมิตรเป็นเพื่อนหวังดี ปราศจากศัตรูผู้อื่น ขณะนั้น สงบจากความขุ่นเคืองใจ ความไม่พอใจ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงความเป็นไปของจิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้ง อารมณ์) และเจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต) ว่าเมื่อจิตเกิดขึ้นรู้อารมณ์ทางทวารทั้ง ๖ คือ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ สำหรับปุถุชนผู้ไม่ได้สติ ไม่ได้รับแนะนำในพระธรรม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมมีความติดข้องยินดีพอใจรักชอบในอารมณ์ที่ดীন่าใคร่ น่าพอใจ และ ย่อมมีความโกรธ ความเกลียดหรือความไม่พอใจในอารมณ์ที่ไม่ดี ที่ไม่น่าปรารถนา เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น แต่สำหรับอริยสาวกผู้ได้สติ ได้รับแนะนำในพระธรรม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้อบรมเจริญปัญญาจนดับกิเลสได้เป็นลำดับขั้น สูงสุดถึงความเป็นพระอรหันต์ ท่านย่อมไม่รักและไม่มีความขุ่นเคืองใจในอารมณ์ที่มากระทบ ไม่มีกิเลสใดๆ เกิดขึ้นเลย เป็นผู้ มีใจที่สงบอย่างแท้จริง เป็นสัปปุรุษหรือสัตบุรุษ ซึ่งเป็นผู้ที่สงบจากกิเลสอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นที่จะเป็นบุคคลผู้สงบได้จึงต้องประกอบด้วยธรรมฝ่ายดีประการต่างๆ มีศรัทธา เป็นต้น ซึ่งไม่ใช่เป็นใครที่ทำได้เลย มีแต่ธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่

การมีโอกาสได้ฟังได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อบรมเจริญปัญญา สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย เป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่จะค่อยๆ ละความติดข้องยินดีพอใจ ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ รวมถึงอกุศลธรรมประการอื่นๆ ได้ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ อวิชชา ความไม่รู้ที่สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ เป็นไปเพื่อสงบจากอกุศล ซึ่งจะเห็นว่าความเข้าใจพระธรรมเท่านั้นที่จะทำได้ค่อยๆ เปลี่ยนจากการที่เป็นผู้มากไปด้วยอกุศล ให้เป็นผู้มีอกุศลลดน้อยลง แล้วก็เพิ่มพูนทางฝ่ายกุศลให้ยิ่งขึ้น ค่อยๆ สงบจากอกุศลไปตามลำดับ จนกว่าจะสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น พระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง มีคำมหาศาล เป็นแสงสว่างที่ทำให้เข้าใจสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีโอกาสได้ฟังได้ศึกษา ไม่มีโทษใดๆ เลยแม้แต่น้อย มีแต่คุณประโยชน์เท่านั้น เพราะฉะนั้น จึงควรอย่างยิ่งที่จะได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญาต่อไป เห็นประโยชน์สูงสุดของปัญญา เพราะปัญญาเท่านั้นที่จะนำพาชีวิตไปสู่ความดีทั้งปวงและเป็นสภาพธรรมที่จะดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวง ทำให้ถึงความเป็นผู้สงบจากกิเลสตามลำดับขั้นได้ในที่สุด

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗